

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح الغاء برخی قوانین از تاریخ ۱۳۲۹/۱/۱ تا ۱۳۳۶/۷/۳۰»

مقدمه

تنقیح روشی بنیادین در مطالعه قانون یا طراحی متون قانونی است. از این رو، روش‌های اصلی تدوین و تنقیح، ارتباطی وثیق با توسعه نظام‌های حقوقی دارد. براساس ماده (۱) قانون تدوین و تنقیح قوانین کشور، تدوین و تنقیح قوانین کشور به‌عهده معاونت قوانین مجلس شورای اسلامی گذاشته شده است تا از طریق سازوکارهای مذکور در این قانون اقدام به این امر کند. از جمله این سازوکارها عبارت است از: «تشخیص مقرراتی که موضوع آنها منتفی شده است و اعلام آنها به مرجع تصویب‌کننده جهت اقدام قانونی» (بند «۳-۱» ماده (۳)) و همچنین «تهیه پیشنهاد جهت نسخ قوانینی که موضوع آنها منتفی یا نسخ ضمنی شده و ارائه آن به هیئت رئیسه مجلس جهت طی مراحل قانونی» (بند «۴-۱» ماده (۳)) و «شناسایی موارد نسخ صریح شخصی و اعمال آنها در مجموعه‌های تنقیح شده و ارسال به روزنامه رسمی جهت انتشار» (بند «۵-۱» ماده (۳)). بنابراین در راستای تنقیح قوانین، سه دسته از قوانین که باید منسوخ شده و یا نسخ آنها اعلام شود مشخص شده است. یک دسته قوانینی که موضوع آنها منتفی است، یک دسته دیگر قوانینی که نسخ ضمنی شده‌اند و دسته دیگر قوانینی که به‌صورت صریح توسط قانونگذار نسخ شده‌اند (نسخ صریح). دسته اول و دوم نیازمند این است که قانونگذار به صراحت اقدام به نسخ آنها نماید. زیرا به‌دلیل عدم نسخ صریح در مجموعه‌های قوانین همچنان معتبر شناخته می‌شوند، همچنان‌که در بندهای «۳-۱» و «۴-۱» ماده (۳) قانون تدوین و تنقیح قوانین کشور هم به این امر تصریح شده است. اما دسته سوم به‌دلیل اینکه پیش‌تر توسط قانونگذار به‌صراحت منسوخ شده‌اند نیازی به نسخ مجدد نداشته و صرفاً همان‌گونه که در بند «۵-۱» ماده (۳) قانون تدوین و تنقیح قوانین کشور نیز ذکر شده است باید در مجموعه‌های قوانین اعمال و به روزنامه رسمی کشور نیز اعلام گردد و لذا نیازمند به قانونگذاری مجدد نیست. حال با این مقدمه به بررسی طرح حاضر می‌پردازیم.

بررسی طرح پیشنهادی

مطابق ماده واحده مصوبه حاضر، به‌موجب این قانون، تمامی قوانین مربوط به دوره زمانی ۱۳۲۹/۱/۱ الی ۱۳۳۶/۷/۳۰ که در پیوست این طرح ذکر شده، مشتمل بر ۵۰۸ عنوان، قانون و یا تصمیم قانونی (که به تصویب قانونگذار رسیده است) اعم از اینکه اجرا شده و یا اجرای آن متوقف شده و یا موضوع آن منتفی شده و یا به‌موجب قوانین دیگر نسخ ضمنی شده‌اند، منسوخ اعلام می‌گردند. بنابراین این طرح در مقام نسخ قوانینی است

مخصوص سخن علمی

مشخصات طرح

دوره دهم - سال اول

شماره ثبت:

۴۱

شماره چاپ:

۵۰۳

تاریخ چاپ:

۱۳۹۶/۳/۱

معاونت پژوهش‌های

سیاسی - حقوقی

دفتر: مطالعات

حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۵۳۹۴

تاریخ انتشار:

۱۳۹۶/۳/۸

که اولاً اجرای آن به نوعی منتفی شده و ثانیاً به موجب قوانین دیگر به صورت ضمنی نسخ شده‌اند و مطابق قانون تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور لازم است اقدامات قانونی جهت نسخ آنها صورت پذیرد و طرح حاضر در همین راستا ارزیابی می‌گردد.

همان‌گونه که مشاهده می‌شود، مبنای نسخ قوانین مذکور در پیوست، تاریخ تصویب آنهاست که مربوط به دوره خاصی از قانونگذاری می‌باشد. مطابق این شیوه از تنقیح قوانین، کلیه قوانین مصوب در برهه زمانی خاصی از تاریخ مشخصی به طور کل منسوخ اعلام می‌گردند و در صورتی که برخی از احکام و ضوابط مندرج در این قوانین کماکان مورد نیاز باشد، در مهلت زمانی اعلام شده، دستگاه و یا افراد ذینفع باید پیشنهادهای خود را به منظور باقی ماندن اعتبار این ضوابط و یا قانونگذاری مجدد در این موارد اعلام دارند.

از جمله دلایل حائز اهمیت که نظام‌های قانونگذاری مختلف را به اتخاذ چنین شیوه‌ای واداشته است، حجم گسترده قوانین و از سوی دیگر ضرورت بررسی‌های گسترده و زمانبر در امر تنقیح قوانین است.

حال مصوبه کمیسیون قضایی و حقوقی اگرچه تا حدودی از چنین روشی تبعیت کرده است، لکن تفاوت‌هایی نیز با آن دارد و برخی از قوانین که معتبر بوده و یا تردیدی در اعتبار آنها وجود داشته است از شمول فهرست قوانین منسوخ در دوره زمانی مذکور مستثنا و در نتیجه معتبر شناخته شده‌اند. بدون شک اظهار نظر دقیق نسبت به اعتبار چنین حجمی از قوانین که در پیوست مصوبه کمیسیون وجود دارد، علاوه بر اینکه مستلزم انجام مطالعات و بررسی‌های گسترده در خصوص این قوانین می‌باشد، نیازمند ورود و اظهار نظر دستگاه‌های اجرایی مرتبط با این قوانین نیز می‌باشد، البته از سوی دیگر نمی‌توان امر مهم تنقیح را همواره به دلایل گوناگون معطل گذارد و ضرورت ورود مجلس در این خصوص انکارناپذیر است. لذا علیرغم اینکه به طور کل شیوه اتخاذ شده در طرح حاضر می‌تواند به عنوان یکی از گام‌های ابتدایی که در راستای تنقیح قوانین برداشته می‌شود ارزیابی گردد، اما چنین امری می‌توانست با اظهار نظر و ورود دستگاه‌های اجرایی به عنوان متولیان اجرای قوانین به نحو مناسب‌تری تحقق پذیرد.

نتیجه‌گیری

طرح حاضر که در راستای امر مهم تنقیح قوانین به تصویب کمیسیون محترم مربوطه رسیده است با تأکید بر نسخ قوانینی که در دوره زمانی خاصی (دوره‌های اولیه قانونگذاری) به تصویب رسیده‌اند، سعی داشته است تا قوانینی که تردیدی در عدم اعتبار آنها وجود ندارد را منسوخ اعلام کند. این طرح که به عنوان یکی از مراحل اولیه امر تنقیح ارزیابی می‌شود و اگرچه در صورتی که در آینده لزوم اعتبار برخی قوانین منسوخ شده مشخص گردد، دستگاه اجرایی مربوطه و نمایندگان محترم می‌توانند اقدامات قانونی لازم را در این رابطه جهت تصویب قوانین به روز و مناسب به عمل آورند لکن می‌توانست با ورود و اظهار نظر دستگاه‌های اجرایی مربوطه به نحو مناسب‌تر و دقیق‌تری نهایی گردد.

